

GULA JÓZSEF

A csődbűncselekmény a magyar büntetőjogban

Fraudulent Bankruptcy in Hungarian Criminal Law

Abstract: The study presents the key historical antecedents and current regulation of fraudulent bankruptcy in Hungarian criminal law. It examines certain provisions of the criminal code related to which regulatory dilemmas or possible anomalies can be identified and offers *de lege ferenda* proposals for their resolution and elimination. The second part of the paper explores issues connected to the application and the interpretation of the law concerning fraudulent bankruptcy, with a particular focus on the victim of fraudulent bankruptcy, considering that the judicial practice in this field has become notably divided, and the scholarly assessments in criminal law also show significant discrepancies.

Keywords: fraudulent bankruptcy, misprision in liquidation proceedings, protection of creditors, victim, substitute private prosecution

Összefoglaló: A tanulmány bemutatja a csődbűncselekmény kiemelt történeti előzményeit és hatályos szabályozását a magyar büntetőjogban. Vizsgálja a büntető kódex néhány olyan rendelkezését, melyek vonatkozásában szabályozási dilemmák, esetleg anomáliák azonosíthatóak, és *de lege ferenda* javaslatokat tesz ezek megoldására, kiküszöbölésére. Az írás második része a csődbűncselekmény vonatkozásában felmerülő jogalkalmazási, jogértelmezési kérdéseket, kiemelten a csődbűncselekmény sértettjét vizsgálja, tekintettel arra, hogy az ítélkezési gyakorlat e körben különösen megosztottá vált, és a büntetőjog-tudományi megítélés is jelentős eltéréseket mutat.

Kulcsszavak: csődbűncselekmény, feljelentés elmulasztása a felszámolási eljárásban, hitelezővédelem, sértett, pótmagánvád

1. A csődbűncselekmény kiemelt történeti előzményei

A csődbűncselekmény komoly történeti előzményekkel rendelkezik a magyar büntetőjogban.

Egységes büntető törvénykönyv hiányában külön jogszabályok, több esetben – mai fogalmaink szerint – az ún. szaktörvények tartalmazták a büntető rendelkezéseket is.

Így például az 1840. évi XXII. törvénycikk, a csődtörvény¹ rendelkezett a hamissággal párosult és a vétkes gondatlanságból eredt bukásról. A jogtudományban bűnös bukásnak tekintették az adósnak hamissággal vagy vétkességgel párosult tehetetlenségét hitelezői teljes kielégítésére.²

Az első magyar büntető kódex, az 1878. évi V. törvénycikk³ már önálló fejezetben rendelkezett a csalárd és vétkes bukásról,⁴ a hitelsértésről szóló 1932. évi IX. törvénycikk (Hs.) pedig a Csemegi-kódex XXXV. fejezetének helyébe „A hitelezőket károsító cselekmények” cím alatt új rendelkezéseket iktatott be.⁵

A bűncselekményt – hosszabb szünet után – csődbüntett megnevezéssel az 1978. évi Btk.-ba iktató 1992. évi XIII. törvény⁶ indokolása kiemeli, hogy a piacgazdaság működőképességéhez hozzátartozik a hitelek igénybevétele, s a hitelnyújtás biztonságát érintő visszaélés valamennyi formáját szankcionálni kell.

A 2007. évi XXVII. törvény⁷ a megváltozott jogi környezethez igazodva és a gyakorlati tapasztalatok figyelembevételével jelentős mértékben újrafogalmazta a tényállást, megváltoztatva annak elnevezését is.⁸

A 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) indokolása a csődbűncselekmény újraszabályozásáról ír, és valóban történt több változás a tényállást illetően, a bűncselekmény vonatkozásában felmerülő problémákat azonban a törvény nem oldotta meg, újraszabályozásról valójában nem beszélhetünk. Az új Btk. ugyanakkor új problémákat is hozott.

A Btk. Különös Része harminchárom fejezetből áll, a fejezeteken belül címekre tagolás nem érvényesül, az egyes bűncselekmények önálló megnevezést kapnak. A Különös Részben a korábbinál több, azonban kisebb terjedelmű fejezet került kialakításra, a törvény indokolása szerint éppen azért, hogy az egy fejezet alá tartozó bűncselekmények a védett jogtárgy alapján szorosabb kapcsolatban álljanak.

A gazdasági bűncselekményekre vonatkozó önálló fejezet megszűnt, az e körbe tartozó *delictumok* több fejezetben kerültek elhelyezésre. Kiemelést érdemelnek az alábbi fejezetek: A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények (XXXVIII. fejezet), A költségvetést károsító bűncselekmények (XXXIX. fejezet), Pénzmosás (XL. fejezet), A gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények (XLI. fejezet), A fogyasztók

1 1840. évi XXII. törvénycikk a csődületről (Concurs).

2 PAULER Tivadar: *Büntetőjogtan*, II, Kiadta Pfeifer Ferdinánd, Pest, 1870, 285.

3 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről.

4 Csemegi Károly úgy foglalt állást, hogy helyesebb, ha e bűncselekmények is azon büntető törvénykönyvbe vannak foglalva, amely a büntetőjog általános elveit és rendelkezéseit is megállapítja. EDVI ILLÉS Károly, GYOMAI Zsigmond (szerk.): *Csemegi Károly művei*, Franklin-Társulat, Budapest, 1904, II. kötet, 438.

5 E szabályok nemcsak helyettesítették a hatályon kívül helyezett törvényi rendelkezéseket, hanem tágabb, általánosabb megfogalmazást adva minden olyan magatartást szankcionáltak, amely a hitelezők kijátszására irányult. FEJES Péter, SZABÓ Sándor: *A hitelezéssel kapcsolatos jogi szabályozás történeti áttekintése*, Ügyészségi Értesítő, 1990/2, 11–16, 15.

6 1992. évi XIII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról.

7 2007. évi XXVII. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról.

8 GULA József: *A csődbűncselekmények 2007-es újraszabályozásának értékelése*, Rendészeti Szemle, 2009/7–8, 80–95.

érdekeit és gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények (XLII. fejezet), Tiltott adatszérés és az információs rendszer elleni bűncselekmények (XLIII. fejezet).

A magam részéről úgy ítélem meg, hogy a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekményeket szabályozó XLI. fejezetbe foglalt bűncselekmények köre még mindig túl tág, a jogi tárgyak eltérők.⁹ A fejezet 13 bűncselekményt foglal magában, a törvény Indokolása is elismeri, hogy a gazdálkodás rendjét, a hitelezői érdekek sérelmét, valamint a gazdálkodási köteleességeket sértő bűncselekményeket foglalja össze. Differenciáltabb elméleti megközelítésben az állapítható meg, hogy a fejezeten belül elkülöníthetők hitelezővédelmi tényállások (pl.: csődbűncselekmény), üzleti, banki és tőzsdei érdekeket sértő bűncselekmények (pl.: gazdasági titok megsértése), a piac egyéb szereplőit, a tisztességes piaci magatartást sértő bűncselekmények (pl.: bennfentes kereskedelem), a gazdálkodó szervezetek tagjait (és hitelezőit) sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények (pl.: saját tőke csorbítása) és az állami tevékenységgel, az állam gazdasági szerepvállalásával összefüggő bűncselekmények (pl.: engedély nélküli nemzetközi kereskedelmi tevékenység).

2. A csődbűncselekmény hatályos szabályozása

A csődbűncselekmény jogi tárgya a gazdálkodás rendje, a hitelezői érdekek oltalmazása, a hitelnyújtás biztonsága mint védelmet érdemlő érték. A hitelezővédelem kiterjedt büntetőjogon kívüli eszközrendszere mellett a szükségesség és arányosság alkotmányos követelményének szem előtt tartásával az adekvát büntetőjogi fellépés sem mellőzhető.

A tényállás háttérnormáját elsősorban a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Csődtv.) képezi.

A Btk. a csődbűncselekmény négy alapesetét szabályozza:

- a) Fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmény [Btk. 404. § (1) bekezdés];
- b) Fizetéseképtelenséget előidéző csődbűncselekmény [Btk. 404. § (2) bekezdés a) pont];
- c) Fizetéseképtelen helyzetben elkövetett csődbűncselekmény [Btk. 404. § (2) bekezdés b) pont];
- d) Hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény [Btk. 404. § (4) bekezdés].
 - a) A Btk. 404. § (1) bekezdés esetén a gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetbe kerül, s az elkövető e helyzet tudatában fejt ki tényállás-szerű fedezetelvonó tetteit, a vagyont ténylegesen vagy színleg csökkenti, s

⁹ A hitelezők érdekeit közvetlenül vagy közvetve sértő bűncselekmények elkülönítése indokolt lehet, lásd például: KERESZTY Béla: *Az új társasági törvény a hitelezők érdekeinek védelmében = Tanulmányok Dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára*, Acta Universitatis Szegediensis, Szeged, 2000, 334.

ezzel a hitelezői kielégítést akár részlegesen meghiúsítja (*fizetésektelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmény*).

- b) A bűncselekmény második alapesetében [404.§ (2) bekezdés a) pont] az elkövető előbb fejt ki a tényállásszerű elkövetési magatartások valamelyikét, s ezzel idézi elő a fizetésektelenséget vagy annak látszatát, illetve hiúsítja meg – legalább részben – a hitelező(k) kielégítését. (Az irodalomban csalárd bukásként is jellemzett alakzat, *fizetésektelenséget előidéző csődbűncselekmény*).
- c) A (2) bekezdés b) pontjában írt *delictum* esetén az adós fizetésektelen helyzetében tanúsított fedezetelvonó magatartások hiúsítják meg legalább részlegesen a hitelezői kielégítést (*fizetésektelen helyzetben elkövetett csődbűncselekmény*).
- d) A csődbűncselekmény legenyhébb alakzata csak a felszámolás elrendelését követően valósítható meg, lényege a Csődtv. szerinti kielégítési sorrend megsértésével valamely hitelező előnyben részesítése (*hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény*).

A tényállás szerkezetét áttekintve rögzítendő még, hogy a (3) bekezdés az első három alapesetre nézve közös minősítő körülményeket állapít meg, az (5) bekezdés pedig fizetésektelenségi eljárásokhoz kapcsolja a csődbűncselekményért való büntethetőséget, objektív büntethetőségi feltételt szabályoz. A 404. § (6) bekezdése a tetességre vonatkozó speciális rendelkezést tartalmaz.¹⁰

3. A csődbűncselekmény szabályozási dilemmái és anomáliái

Jelen tanulmány keretében a büntető kódex néhány olyan rendelkezését teszem a továbbiakban vizsgálat tárgyává, melyek vonatkozásában szabályozási dilemmákat, esetleg anomáliákat látok, és javaslatokat teszek ezek megoldására, kiküszöbölésére.

3.1. A fizetésektelenségi eljárások és a fizetésektelenségi bűncselekmények kapcsolata – az objektív büntethetőségi feltétel

A Btk. 404. § (5) bekezdése szerint az (1)–(3) bekezdésben meghatározott csődbűncselekmény akkor büntethető, ha a csődeljárást megindították, a felszámolást, kényszertörlési, illetve kényszer-végelszámolási eljárást elrendelték, vagy a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg.

Az elkövető szándékának a hivatkozott büntethetőségi feltételre nem kell kiterjednie (objektív büntethetőségi feltétel).

A csődbűncselekmény elkövetési magatartásaitól és eredményétől – így a bűncselekmény befejezettségétől – független körülmény az, hogy az adóssal szemben a csőd- vagy felszámolási, illetve a törvényben megjelölt más eljárás lefolytatásra kerül-e.

¹⁰ A bűncselekmény részletes dogmatikai elemzését lásd GULA József: *A gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények = Magyar Büntetőjog Különös Rész*, szerk. GÖRGÉNYI Ilona, GULA József, HORVÁTH Tibor, JACSÓ Judit, LÉVAY Miklós, SÁNTHA Ferenc, VÁRADI Erika, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2020, 807–819.

Az *objektív büntethetőségi feltétellel* az állam valójában bizonyos esetekben lemond olyan magatartások üldözéséről, amelyek önmagukban véve büntetést érdemelnének, azért, hogy a meggyengült vállalkozásokat e feltételek bekövetkezése előtt ne tegye ki a büntetőeljárással együtt járó egzisztenciális fenyegetésnek.

A Csemegi-kódex, a hatályos magyar és német Btk.¹¹ alapján a büntethetőség valamely fizetéseképtelenségi eljáráshoz kapcsolódik, az 1932. évi hitelsértési törvényünk és a hatályos osztrák Btk. szerint egyes bűncselekmények (hitelsértés, Betrügerische Krida¹²) annak hiányában is megállapíthatóak.

A *Csemegi-kódex* kiindulópontja az volt, hogy büntetendő az adós, aki fizetéseképtelen lett és vagyonára csőd nyitattott, ha bizonyos, a hitelezők érdekeit sértő vagy veszélyeztető cselekményeket követett el. Sem a fizetéseképtelenség vagy csőd, sem az elkövetett visszaélések izoláltan nem alapozták meg a bűnösséget, csupán ezek meghatározott kapcsolata. A csődnytitás volt az a körülmény, melynek folytán a potenciálisan bűnös cselekmény realiter is büntetendővé vált.¹³ Már a Csemegi-kódex indokolása utalt arra, hogy a törvény nem terjed ki azon terület egészére, melyet átfognia szükséges lenne, nevezetesen azon személyekre, akikkel szemben csődnytitás nem történt, de fizetéseiket megszüntették, és egyébként a tényállásba illeszkedő magatartásokat követtek el annak érdekében, hogy hitelezőiket a követeléseikből való leengedésre kényszerítsék, vagy azokat egész követelésükre nézve csalárdul megkárosítsák. Úgy vélték, hogy a büntető törvény a csődjogtól e körben teljesen nem szakadhat el.¹⁴

Ezen a szemléleten alapvetően változtatott a hitelsértésről szóló 1932. évi IX. törvénycikk, melynek 6. §-a úgy rendelkezett, hogy a törvény alkalmazása szempontjából közömbös, hogy az adós ellen csődöt, csődön kívüli kényszeregyezséget vagy kényszerfelszámolást elrendeltek-e, vagy sem. Úgy látták ugyanis, hogy a gyakorlatban nem vált be az a szabályozás, mely a csalárd és vétkes bukás büntethetőségét a csődnytitáshoz kötötte. Érdemes azért rámutatnunk arra, hogy a hitelsértés büntette és vétsége megállapíthatósága valóban nem kapcsolódott a továbbiakban a likvidációs eljárás mozzanataihoz, a törvény által szabályozott hitelező által elkövetett passzív vesztegetés, illetve a koholt követelés érvényesítése azonban igen.

Tény, hogy az objektív büntethetőségi feltétel mellőzése a hitelezői érdekek védelmét elvileg jobban szolgálná, és hosszabb távon megfontolandó, de a büntetőjogi felelősség körének lényeges kiterjesztését jelenti.

11 TRÖNDLE Herbert, FISCHER Thomas: *Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar*, C.H. Beck, München, 2007, 1965.

12 A bűncselekmény elnevezésének inkább történeti előzményei vannak, hiszen a csalárd magatartás nem szükségszerű tényállási elem, illetve a csődeljárás megindítása sem tartozik a tényállási elemek közé. KURT KIRCHBACHER, WALTER PRESSLAUER: *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Manz, Wien, 2001, 156. §

13 ANGYAL Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve, 5. kötet. Okirathamisítás. Bélyeghamisítás. Védjegybitorlás. Csalárd és vétkes bukás*, Athenaeum, Budapest, 1929, 147–148.

14 GULA József: *Issues of the Regulation of Fraudulent Bankruptcy = Jogi kihívások és válaszok a XXI. században*, szerk. VARGA Zoltán, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2022, 15–24.

A büntetőjog *ultima ratio* jellege a modern fizetéseképtelenségi bűncselekmények esetén abban is megnyilvánul, hogy nem a csőd miatt, de csak csőd esetén kíván bizonyos hitelezői érdekeket sértő magatartások ellen fellépni.

Jelenleg indokoltnak látom az objektív büntethetőségi feltétel módosított tartalommal történő fenntartását.

Helyes volt ugyanis azon 2007. évi módosítás, mely alapján már nem a felszámolás megindítása, hanem elrendelése a büntethetőség objektív feltétele, így az alaptalan felszámolási kérelem nem teremti meg a büntethetőséget.

A felszámolásnál érvényesített gondolatmenetet azonban a csődeljárás vonatkozásában nem követte a jogalkotó. Ismeretes, hogy a reorganizációt szolgáló csődeljárás kevésbé funkcionál. Az adósok csődkerési hajlandóságát egyebek mellett az sem befolyásolja kedvezően, ha saját kérelmük nyitja meg a büntethetőséget.¹⁵A hatályos büntetőjogi szabályozás észszerűtlen, a csődeljárás megindítása ellen hat.

A szabályozás észszerűségének, a csődjogi és a büntetőjogi szabályozás összhangjának javítása érdekében *javasolható a Btk. 404. § (5) bekezdés a) pontjának hatályon kívül helyezése, a csődeljárás megindításának mellőzése az objektív büntethetőségi feltétel körében.*

3.2. A csődbűncselekmény alanyi köre

A Btk. 404. § (6) bekezdése szerint a csődbűncselekményt tettesként az követheti el, aki az adós gazdálkodó szervezet vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult, vagy arra lehetősége van, akkor is, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen.

A Btk. új eleme, hogy a korábbi szabályozástól eltérően már nemcsak a vagyonnal rendelkezni jogosult követheti el tettesként a cselekményt, hanem az is, akinek a rendelkezésre lehetősége van. Az Indokolás szerint ezzel a törvény „*a büntethetőségi feltétel körét kibővítve nevesíti azt az esetet is, amikor a vagyonnal jogszerűen már nem rendelkezhet a tulajdonos cégképviselő, de erre lehetősége van*”. A módosítás indokolása és a törvény szövege azonban nincs összhangban egymással. Az Indokolás szakmai színvonala is számos kívánnivalót hagy maga után (a büntethetőségi feltétel körének bővítésére utalás, a tulajdonos cégképviselő fogalom használata), ennél komolyabb probléma azonban, hogy a törvény szövege valójában megszünteti a bűncselekmény vonatkozásában ez ideig megkívánt speciális alanyiságot, a tettességre vonatkozó értelmező rendelkezés ily módon értelmét veszti. Rendelkezési lehetősége ugyanis bárkinek lehet. A jogalkotói szándék – az Indokolásból kitűnően – nem erre irányult. A Btk. egy valós gyakorlati problémára reflektált, a hatályos szöveg azonban az indokolással, de magával az értelmező rendelkezés létével is ellentétes, ezért szükséges a módosítása.

A Btk. 404. § (6) bekezdésének a megszövegezésére a következő javaslatot teszem:

„A csődbűncselekményt tettesként az követheti el, aki az adós gazdálkodó szervezet vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult, vagy rendelkezési jogosultságának

15 Lásd még GULA József: *A fizetéseképtelenségi eljárások és a fizetéseképtelenségi bűncselekmények kapcsolatának egyes aspektusai = Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*, szerk. GAL István László, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011, 255–270.

megszűnése után arra tényleges lehetősége van, akkor is, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen.”

Lényeges kérdés továbbá, hogy a jövőben a csődbűncselekmények továbbra is kizárólag a Csődtv. hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezetekhez kötődnek-e, avagy az angol, német, osztrák stb. jogokban régóta ismert, s a közelmúltban a magyar jogba is bevezetett ún. magáncsőd¹⁶ kihatással legyen-e a fizetéseképtelenségi bűncselekményért *felelősségre vonható személyek* körére.

A magyar büntetőjogban a csődületről szóló 1840. évi XXII. törvénycikk szerinti hamis bukás alanya bárki lehetett, egyes, a törvényben megjelölt elkövetési magatartások vonatkozásában azonban csak a kereskedők, illetve gyárosok válhattak a bűncselekmény tettesévé. Maga a csődtörvény hatálya értelemszerű eltérésekkel ugyanis a természetes személyekre is kiterjedt. A vétkes bukás tettese azonban csak kereskedő lehetett. Csemegi Károly is úgy foglalt állást, hogy nincs különbség a hitelezők jogos követeléseinek *dolossus* kijátszásában, ha ezt kereskedő, vagy ha nem kereskedő követi el.

Az angol fizetéseképtelenségi törvény szerkezetileg is elkülönítve külön fejezetekben szabályozza a gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez kapcsolódó *delictumokat*, illetve az egyéni csődhöz kapcsolódó bűncselekményeket.

A német jogban ilyen kategorikus elkülönítéssel nem találkozunk, a német Btk. megoldása szerint egyes csődbűncselekményeket csak kereskedők követhetnek el.

A magyar büntetőjogban a csődbűncselekmény csak a Csődtv. hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet keretében történő elkövetés esetén alkalmazható, természetes személyre, de még az egyéni vállalkozóra sem terjed ki a Csődtv. hatálya.

Átgondolást érdemel továbbá a *felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztásával megvalósuló vezetői büntetőjogi felelősség* e körben történő alkalmazásának lehetősége.

Hatályos büntetőjogunkban a hivatali vesztegetés [Btk. 293. § (4)-(5) bekezdés] körében találunk ilyen rendelkezést, továbbá önálló tényállás a költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása (Btk. 397. §). A két tényállás – az elkövetési magatartások hasonlósága mellett – érdemi eltéréseket is mutat.

A gazdasági vezetőknek a beosztottak bűncselekményéhez kapcsolódó felelősségét, az ún. vezetői büntetőjogi felelősséget a 2001. évi CXXI. törvény iktatta be büntetőjogunkba, jogalkalmazási gyakorlata azonban nem alakult ki. Így ellenérvként fogalmazható meg, hogy indokolt-e valójában nem funkcionáló jogintézmények alkalmazási körének kibővítése.

Felmerül ugyanakkor a kérdés, hogy következetesnek nevezhető-e az a büntetőpolitika, amely a jellemzően szervezetben elkövetett szándékos bűncselekmények közül csupán két cselekményre vonatkozóan tágítja ki a büntetőjog hatókörét a mulasztó vezetőre, míg súlyos szervezeti visszaélések soránál a gondatlan (esetenként a szándékos) vezetői mulasztás büntetlen marad.¹⁷

16 2015. évi CV. törvény a természetes személyek adósságrendezéséről

17 Kis Norbert: *Gondolatok a bűnösségi elv hanyatlásáról = Györgyi Kálmán ünnepi kötet*, szerk. GELLÉR Balázs, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2004, 333.

A felelősségi alakzat megteremtésének pozitív vonása, hogy megfelelő ellenőrzési és felügyeleti rendszer kiépítésére ösztönzi a vezetőket a bűncselekmények megakadályozása érdekében.

Utalhatunk végül arra, hogy tételes jogunkban ugyan csak a 2001. évi CXXI. törvénnyel jelent meg a vezetőknek a beosztottak bűncselekményéhez kapcsolódó büntetőjogi felelőssége, de mintegy jogtörténeti, gondolati előzményként említhető, hogy a Hs. javaslata az üzlet vezetésével megbízott személyek felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettségének akár szándékos, akár gondatlan elmulasztását a hitelezők érdekeit sértő bűncselekmények esetén vétségként büntetni kívánta.

A csődbűncselekmény *alanyi körét* vizsgálva¹⁸ felmerülhet továbbá a vagyonfelügyelő, a felszámolóbiztos vonatkozásában speciális szabályok szükségessége, a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásában kirendelt pénzügyi gondnok büntetőségének megteremtése, a 2006. évi Csődtv.-módosítással a magyar jogban is megjelent „árnyékvezető”¹⁹ büntetőjogi felelőssége.²⁰

4. A Feljelentés elmulasztása a felszámolási eljárásban tette

A „*Feljelentés elmulasztása a felszámolási eljárásban*” megnevezésű bűncselekményt a Btk. eredetileg nem tartalmazta, a 2012. évi CCXXIII. törvény egészítette ki a büntető kódexet e tényállással. A törvény Indokolása utal arra, hogy a Csődtv. 33. § (4) bekezdése szerint a felszámoló a tudomására jutott bűncselekményt – ha az elkövető ismert, annak megjelölésével – köteles az eljárás lefolytatására illetékes hatóságnak írásban bejelenteni. A felszámolási eljárás során jellemzően a számvitel rendje megsértésének bűncselekménye és a csődbűncselekmény jut a felszámoló tudomására. A jogalkotó álláspontja szerint a felszámolási eljárások eredményes lefolytatásának biztosítása, a hitelezők érdekének fokozottabb védelme indokolta teszi, hogy büntetendő legyen, ha e két bűncselekmény valamelyikére utaló hitelt érdemlő adatok birtokába jutó felszámoló a feljelentési kötelezettségét szándékosan elmulasztja.

A bűncselekmény tette a Btk. hatályos szövege szerint a felszámoló. A Csődtv. 27/A.§ szerint azonban a felszámoló csak szervezet lehet, mely szervezet a felszámolás lefolytatására felszámolóbiztost jelöl ki. A magyar büntetőjogban bűncselekmény tette csak természetes személy lehet, szervezet, jogi személy nem válhat bűncselekmény alanyává.

A csődjog fogalomrendszere alapján *indokolt a Btk. 404/A. § szerinti bűncselekmény tetteként a felszámoló helyett a felszámolóbiztost megjelölni.*

18 Lásd GULA József: *A csődbűncselekmények alanyi körének meghatározása = Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*, szerk. BARZÓ Tímea, JUHÁSZ Ágnes, LESZKOVEN László, PUSZTAHELYI Réka, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2015, 204–220.

19 Az angol jogban számos tényállás kifejezett rendelkezést tartalmaz az árnyékvezető (*shadow director*) büntetőjogi felelősségére nézve. Insolvency Act 1986, s. 206, s. 208. stb. Lásd még GULA József: *Fizetéseképtelenségi bűncselekmények az angol jogban*, Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, 2008/2, 491–517.

20 Lásd részletesebben: GULA József: *A csődbűncselekmények de lege ferenda*, Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/1, 9–25.

5. A csődbűncselekmény jogalkalmazási problémái

A jogalkotás mellett a jogalkalmazási gyakorlat sem tekinthető problémamentesnek. Számos kérdésben egymásnak alapvetően ellentmondó döntések születtek az elmúlt évtizedekben. A gyakorlati tapasztalatok is azt igazolják, hogy a hatályos büntetőjog nem mindig képes a büntetőjogi üldözést igénylő magatartások ellen megfelelően fellépni, a felelősségre vonás sokszor esetleges.

Utalhatunk az angol szakirodalomban „phoenix” szindrómának nevezett jelenségre, amikor egy fizetéképtelen adós ellen felszámolási eljárás indul, majd rövid idő múlva újra feltűnik csaknem azonos névvel, tevékenységgel és vezetőkkel. Az újjászülött vállalkozás jogilag immár új entitás, melyet nem kötnek a korábbi adósságok, és gyakran áron alul szerzi meg a másik társaság eszközeit a felszámolótól.²¹

Helytállónak látszik az a megállapítás, hogy a klasszikus értelemben vett csőd nem csak végső stációja egy vállalkozásnak, hanem mint intézmény kifinomult eszköz a kisebb-nagyobb vállalatbirodalmakat építő menedzserek hozzáértő kezében.²²

A jogalkalmazási, jogértelmezési kérdések közül érdemes részletesebben megvizsgálni a csődbűncselekmény sértettjét, tekintettel arra, hogy az ítélkezési gyakorlat e körben különösen megosztottá vált, a Kúria 2018-ban hozott büntető jogegységi határozatát pedig az Alkotmánybíróság 2023-ban alaptörvény-ellenesnek nyilvánította és megsemmisítette.

A csődbűncselekmény sértettjével kapcsolatos állásfoglalások a büntetőjog-tudományban és a joggyakorlatban is rendkívül változatos képet mutatnak. Van olyan álláspont, mely szerint a csődbűncselekmény sértettje a Csődtv. hatálya alá tartozó (adós) gazdálkodó szervezet, más megközelítésben a hitelezők összessége, ismét más vélemény alapján az egyes hitelezők tekintendők a csődbűncselekmény sértettjeinek, és olyan nézőpont is van, mely szerint a csődbűncselekménynek nincs sértettje.

A csődbűncselekmény sértettjére vonatkozó állásfoglalás jelentősége nyilvánvaló, mivel meghatározza a büntetőeljáráshoz a sértetti jogok gyakorolhatóságát, magánfélként polgári jogi igény érvényesíthetőségét és a pótmagánvádlóként történő fellépés lehetőségét.²³

5.1. Az adós gazdálkodó szervezet sértetti minősége

A Kúria – Alkotmánybíróság által megsemmisített – 6/2018. Büntető jogegységi határozata szerint a Btk. 404. § (1) bekezdésébe és (2) bekezdésébe ütköző csődbűncselekmény sértettje az a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet,

– amelynek vagyonát fizetéképtelenséggel fenyegető helyzete vagy fizetéképtelensége esetén az elkövető a Btk. 404. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjában írt magatartások

21 Peter MURPHY (szerk.): *Blackstone's Criminal Practice*, Blackstone Press, Oxford, 2004, 430.

22 FERENCZY Endre: *A csődről vallott nézeteink változásáról*, *Vezetéstudomány*, 1992/7, 37.

23 GULA József: *A csődbűncselekmény sértettjéről = Jogi kihívások és válaszok a XXI. században 2.*, szerk. VARGA Zoltán, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2023, 57–66.

valamelyikével ténylegesen vagy színleg csökkenti, és ezzel a hitelezők kielégítését részben vagy egészben meghiúsítja; illetve

– amelynek a Btk. 404. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjában írt magatartások valamelyikével fizetéképtelenné válását vagy annak látszatát idézi elő, és ezzel a hitelezők kielégítését részben vagy egészben meghiúsítja.²⁴

A Btk. 404. § (4) bekezdésébe ütköző csődbűncselekmény sértettje az a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet, amelynek valamely hitelezőjét az elkövető a felszámolás elrendelését követően a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvényben meghatározott kielégítési sorrend megsértésével előnyben részesíti.

A Kúria kategorikusan kimondta továbbá, hogy a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet hitelezője a Btk. 404. § (1), (2) és (4) bekezdésébe ütköző csődbűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban nem sértett, ezért magánfélként polgári jogi igényt nem érvényesíthet, és pótmagánvádlóként sem léphet fel.

A Kúria érvelése szerint tehát a bűncselekmény sértettje a vagyonszökkenést – illetve a kielégítési sorrend megsértéséből eredő sérelmet – elszenvető gazdálkodó szervezet. A gazdálkodó szervezet a tartozás fedezetéül szolgáló vagyon elvonása, vagy a vagyon kielégítési sorrend megsértésével történő felosztása folytán azt a sérelmet szenved el, hogy az állam csődvédelmi beavatkozása nélkül nem képes tartozásait teljesíteni, reorganizációra szorul vagy megszűnik. Az elkövető magatartásával közvetlenül ezt az eredményt idézi elő, míg a hitelezői érdekek sérelme csupán ennek az eredménynek a további következménye. A hitelezők kielégítésének meghiúsulása a gazdálkodó szervezet vagyonának elvonásából vagy a kielégítési sorrend megsértéséből ered ugyan, azonban a hitelezők érdekeinek sérelme – a Kúria megközelítése szerint – nem a bűncselekmény jogi tárgya, a bűncselekmény rendszerbeli elhelyezése alapján és a törvényi tényállás nyelvtani értelmezéséből is következően ez a sérelem csupán áttételes, míg a gazdálkodó szervezet érdekséreleme közvetlen. A fentiekből pedig azt a következtetést látja levonhatónak, hogy a hitelező, illetve hitelezők érdekeit a csődbűncselekmény csupán közvetetten sérti, ezért a hitelező eljárásjogi értelemben nem sértett. A Kúria a bűncselekmény minősített esetei, az objektív büntethetőségi feltétel és a bűncselekmény rendbeliségével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat hivatkozásával is azt az álláspontot látja alátámaszthatónak, mely szerint sértett a büntetőeljárásban kizárólag a felszámolás vagy csődeljárás alatt álló gazdálkodó szervezet lehet.²⁵

24 Hasonlóan foglalt állást korábban a Budakörnyéki Járásbíróság a 8.B.361/2012/20. számú 2014. május 15-én kelt és a Budapest Környéki Törvényszék 9.Bf.926/2014/9. számú végzésével 2015. szeptember 24-én jogerőre emelkedett ítéletében.

25 A jogegységi határozat megszületése után megfogalmazott óvatos szakirodalmi kritika szerint, ha a tényállás színleges vagyonszökkenéssel következik be, lehet helye ezzel ellentétes érvelésnek. KARSAI Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*, <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/346/id/A13Y1369.KK/ts/20231222/> (letöltés ideje: 2025. 01. 06.).

5.2. A „hitelezők összessége” mint sértett

A Kúria korábbi eseti ügyben²⁶ arra az álláspontra helyezkedett, hogy a csődbűncselekmény sértettje a hitelezők összessége, az egyes hitelezők polgári jogi igényt nem érvényesíthetnek. Ezzel érdemben egyező megközelítés szerint a bűncselekmény sértettjei nem az egyes hitelezők külön-külön, hanem a hitelezők teljes körét felölelő csoportja, hiszen a bűncselekménnyel okozott kár is a ki nem elégített hitelezői igények együttes mértéke. Elvileg tehát a hitelezők (együttesen pl. a valamennyi hitelezőt felölelő hitelezői választmány keretében) felléphetnek sértettként, de magánfélként külön-külön történő igényérvényesítésre nincs lehetőség. Btk.-kommentárban is megjelenő álláspont szerint a csődbűncselekménynek nincs passzív alanya, sértettje pedig a befektetők teljes köre, a hitelezők összessége.²⁷ A hitelezők összességét sértettnek tekintő bírósági álláspontok között olyan is fellelhető, amely az adós gazdálkodó szervezet sértetti minőségét nem ismeri el.²⁸

5.3. Az egyes hitelezők sértetti minősége

Az egyes hitelezők sértetti mivoltát elismerő álláspont abból indul ki, hogy a csődbűncselekmény valamennyi fordulata elsődlegesen a hitelező vagy a hitelezők érdekeinek védelmét szolgálja. E megállapítás nincs ellentétben azzal, hogy a csődbűncselekmény a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények között helyezkedik el, mivel a hitelező a piacgazdaság működésének fontos láncszeme. A hitelező a régi Be.²⁹ és a hatályos Be.³⁰ sértett fogalmának is maradéktalanul megfelel. A Btk. megfogalmazásából kétséget kizáróan következik, hogy a bűncselekmény a sérelmet szenvedett hitelező vagy hitelezők jogos érdekét közvetlenül sérti. A csődeljárás, illetőleg felszámolási eljárás alatt lévő gazdálkodó szervezet vagyონának jogi helyzete sajátos, az egyben a hitelező, illetőleg hitelezők kielégítési alapja is. Ebből következően a csődbűncselekményt megvalósító magatartás hatása kettős. E magatartás következtében a kielégítési alap is közvetlenül és szükségszerűen sérül, esetleg el isvész, ezzel a hitelező érdeksérelme is bekövetkezik.

Mivel a hitelező a csődbűncselekmény sértettjének tekinthető, ebből következően polgári jogi igény bejelentésére, illetőleg – amennyiben annak egyéb feltételei is megvalósulnak – pótmagánvád előterjesztésére is jogosult.

Olyan álláspont is megfogalmazódott, mely a hitelezőt nem csupán a bűncselekmény sértettjének, hanem passzív alanyának is tekinti.³¹

A csődbűncselekmény vonatkozásában ténylegesen károsultnak az a hitelező minősül, akinek az adóssal szembeni követelése nem, vagy csak részben térül meg, mert a károkozó magatartás a vagyont elvonta, csökkentette, így a csődbűncselekmény

26 Kúria Bfv.II.538/2014/19.

27 KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-Orac, Budapest, 2013, 404. §.

28 PKKB. 16.B.33.587/2016/2.

29 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 51. §.

30 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 50. §.

31 BELOVICS ERVIN, POLT Péter (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*, ORAC, Budapest, 2023, 404. §.

esetében a bűncselekmény sértettjei az adós hitelezői, akik kárukat nem a gazdasági társasággal, hanem a Btk. szerinti tényállásszerű magatartással kárt okozó elkövetővel szemben érvényesítik.³²

Minden hitelező teljeskörűen jogosult a sértetti jogok gyakorlására az őt érintő körben. A csődbűncselekmény esetében az adós gazdálkodó szervezeteknek jellemzően több hitelezőjük van, így az eljárásban több sértett is részt vehet.³³

5.4. A sértetti minőséget megkérdőjelező álláspontok

Mind a szakirodalomban, mind a bírói gyakorlatban megjelentek olyan álláspontok is, melyek szerint a csődbűncselekménynek nincs sértettje.

Ezen megközelítésben elsődleges jelentőséget tulajdonítanak a csődbűncselekmény Btk. rendszerében történő fejezeti besorolásának, annak a ténynek, hogy a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények között került elhelyezésre. Érvként jelenik meg, hogy a cselekmény büntetni rendeltsége a gazdasági élet szereplőit mint egészet védi, és az eredmény sem köthető a konkrét hitelező személyéhez. A bíróságok több esetben is arra a következtetésre jutottak, hogy ha a védett jogi tárgy absztrakt fogalom, akkor senkinek sem ismerik el sértettként az aktív legitimációs jogát.³⁴

5.5. Az Alkotmánybíróság határozata és annak hatása

Az Alkotmánybíróság 15/2023. (VII. 24.) AB határozatával megállapította, hogy a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenes, ezért a jogegységi határozatot megsemmisítette.

A legfőbb ügyész indítványában kérte, hogy az Alkotmánybíróság az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 37. § (2) bekezdése alapján állapítsa meg, hogy a Kúriának a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. Büntető jogegységi határozata alaptörvény-ellenes, és ezért a jogegységi határozatot közzététele időpontjától, 2018. július 27. napjától semmisítse meg. Álláspontja szerint a jogegységi határozat sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésén alapuló bírósághoz fordulás jogát, és az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésén alapuló jogorvoslathoz való jogot.

32 Egyes álláspontok kifejezetten hangsúlyozzák, hogy a hitelezői kárigény érvényesítése a Ptk. szerinti deliktuális felelősség alapján nem függvénye a felszámolási eljárásban történő hitelezői igénybejelentések. *Polgári jogi igény érvényesítésének lehetősége csődbűncselekmény kapcsán, avagy a kielégítetlen hitelező a legsértettebb sértett?*, <https://www.mabie.hu/attachments/article/155/A%20gazdas%C3%A1gi%20vagyon%20elleni%20b%C5%B1ncselem%C3%A9nyek%20%C3%ADt%C3%A9lkez%C3%A9si%20gyakorlata.doc> (letöltés ideje: 2023. 12. 13.). Más megközelítés szerint a hitelező sértetti minősége nem vitatott, a csődbűncselekmény elbírálása kapcsán előterjesztett polgári jogi igényt azonban a bíróságnak egyéb törvényes útra kell utasítania. *TIHANYI Márk: A csődbűncselekmény és a polgári jogi igény: egy összeférhetetlen páros.* <https://arsboni.hu/a-csodbuncselekmény-es-a-polgari-jogi-igény-egy-összeférhetetlen-paros/> (letöltés ideje: 2023. 12. 13.).

33 NAGY Károly: *A sértetti jogok a gazdasági bűncselekmények miatt folytatott büntető eljárásokban*, Magyar Jog, 2012/12, 739–742.

34 BÉKÉS Ádám: *A sértett helyét követel magának = Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*, szerk. GÁL István László, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011, 65–73.

Az indítványozó álláspontja szerint a hitelező a sértett fogalmának maradéktalanul megfelel. Ehhez képest azzal, hogy a jogegységi határozat a hitelező sértetti minőségét nem ismeri el, őt megfosztja a sértetti, magánféli, illetőleg pótmagánvádlói jogok – egyebek mellett az őket e minőségükben megillető fellebbezési jog – gyakorlásától.

Az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Kúria támadott jogegységi határozatának az a rendelkezése, amely eleve kizárja csődbűncselekmény esetén a hitelezők sértetti minőségének a megállapítását, sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésén alapuló bírósághoz fordulás jogát.

Ki kell emelni, hogy az Alkotmánybíróság nem vizsgálta a Kúria jogegységi határozatában foglalt jogértelmezés szakjogi helyességét, és nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy a hitelező a csődbűncselekmény sértettjének minősül-e.

Megállapította ugyanakkor, hogy a bírósághoz fordulás jogának alkotmányos tartalma alapján azt általában nem lehet kizárni, hogy a pótmagánvádlóként fellépni kívánó hitelező olyan közvetlen jogsérelmet igazoljon, amely a sértetti minőségét megalapozná. Ebből következően az Alkotmánybíróság kizárólag azt a tényt értékelte, és az alapozta meg a Kúria jogértelmezésének alaptörvény-ellenességét, hogy e jogértelmezés következtében eleve kizárttá vált a pótmagánvádlói fellépés lehetősége, annak ellenére, hogy nincs olyan törvényi rendelkezés, amely *ex lege* kizárná a pótmagánvád lehetőségét csődbűncselekmény esetén.³⁵

Miután az Alkotmánybíróság a támadott jogegységi határozatnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe való ütközését a bírósághoz fordulás jogával összefüggésben megállapította, kialakult gyakorlatának megfelelően az indítványozó által állított további alaptörvény-ellenességet – így a jogorvoslathoz való jog állított sérelmét – nem vizsgálta.

Az Alkotmánybíróság utalt arra is, hogy szükségessé vált a pótmagánvadás eljárás gyakorlati tapasztalatai alapján felmerült egyes jogértelmezést igénylő kérdésekről szóló 90/2011. BK vélemény felülvizsgálata is.

Az Alkotmánybíróság hivatkozott határozatához csatolt párhuzamos indokolások körében is megjelenik az a megközelítés, mely szerint a csődbűncselekmény jogi tárgya, valamennyi fordulatát illetően, a hitelező(k), a hitelezői érdekek védelme. A bűncselekmény passzív alanya pedig az, akin vagy aki ellen a bűncselekményt elkövetik. Következésképpen kétségtelen, hogy a bűncselekmény a hitelező(k) ellenében van elkövetve. Az elkövetőnek egy adott gazdálkodó szervezetet fizetéseképtelenségbe (stb.) vezető magatartása által pedig bár kétségtelen sérül az adott gazdálkodó szervezet érdeke is, viszont a tárgyasult veszteség a hitelezőnél keletkezik. Ezt egyértelműen kifejezi a Btk. 404. §-a, miszerint „*a hitelező kielégítését meghiúsítja*”; magyarul nem történik meg a tartozás visszafizetése (ami a hitelező oldalán egyértelműen kár bekövetkezte). Ehhez képest pedig a hitelező – anyagi jogalapon álló, biztosított, törvény

³⁵ Az ún. kollektív jogi tárgyakkal rendelkező bűncselekményekről (pl.: a gazdálkodás rendje) nem jelenthető ki általánosságban, hogy azoknak nem lehet sértettje, tehát a pótmagánvádlói fellépés eleve kizárt. A törvényi tényállás absztrakt típusára alapított kategorikus bírói jogértelmezés sérti a bírósághoz fordulás jogát. SZOMORA Zsolt: *A sértetti (pótmagánvádlói) legitimáció alapjogsértő módon történő szűk értelmezése miatt semmisített meg az Alkotmánybíróság büntetőbíróági döntéseket*, Magyar Jog, 2023/10, 625–628.

adta – eljárási jogosultsága, hogy sértett legyen, mivel a bűncselekmény a jogát vagy jogos érdekét sértette, s miután a kár nála áll be, így a közvetlenség sem kérdéses. E törvény adta jogát viszont a Kúria jogegységi határozata elvonta. A csődbűncselekmény esetében nem az adósság ténye, az eladósodottság, avagy egy gazdálkodó szervezetnek való károkozás önmagában a bűn, hanem az, ha – az adósságrendezési eljárás közepette – a hitelezők kielégítése meghiúsul. Ezért van annak jelentősége, hogy a sértett pótmagánvádra jogosultsága nem önmagában véve a sértett eljárási fogalmiságának, hanem az anyagi jog által védett jogi érdeknek a következménye.³⁶

Szintén párhuzamos indokolásban megjelenő érvelés szerint a hatályos törvény-szövegben a védett jogi tárgy is a hitelezők érdekeinek védelmére fókuszál, mindezt teszi a piacgazdaság megfelelő működése érdekében. Az elkövetési tárgy részben szintén a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon. Az egyes elkövetési magatartásoknál, majd később az eredmény szempontjából is, a hitelezői érdekek sérülnek több esetben, valamint akár már egy hitelező kielégítésének részbeni meghiúsulása esetén befejeződik a bűncselekmény, tehát több esetben hitelezői érdeksérelem nélkül meg sem valósul. Emellett példának okáért az észszerű gazdálkodás követelményének megsértése szempontjából (amely tényállási elem) is nagy jelentősége van a hitelezők csőd-, illetve felszámolási eljárás alatt kötött egyezségének. Csupán ezen példalózó felsorolás alapján is a közvetlen sérelem (ezáltal a sértetti minőség) adott és egyértelmű, ahogy a jogalkotói szándékból is kitűnik. Ugyanakkor rámutat arra, hogy a csődbűncselekmény esetében a hitelező nem feltétlen sértett, de adott esetben lehet az. Ezért is téves és alaptörvény-ellenes a jogegységi határozatban a hitelezők sértetti pozícióból történő kategorikus kizárása, holott mind nyelvtani, mind logikai értelmezés alapján egyértelmű a helyzet. Ezáltal teljes mértékben megfosztotta azokat – a jogalkotó szándéka szerint – a törvényi tényállásban is egyértelműen jelzett alanyi joguktól, és a pótmagánvádlói státuszról is.³⁷

Amint arra korábban már utaltam, a csődbűncselekmény elsődleges jogi tárgya a hitelezők védelme, a hitelnyújtás biztonsága mint védelmet igénylő érték.

A Be. 50. § szerint sértett az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette. A 90/2011. BK vélemény alapján azonban sértett lényegében a bűncselekmény passzív alanya, illetve az, akivel kapcsolatban a tényállásban meghatározott eredmény közvetlenül megvalósult. A sértett törvényi fogalmának e szűkítő értelmezését a joggyakorlat esetenként indokolatlanul tovább korlátozta a sérelem közvetett volta való hivatkozással.

Mindez nem áll összhangban azzal, hogy a Be. megalkotásakor kiemelt jogalkotói cél volt a sértettek érdekeinek hangsúlyosabb védelme.³⁸

36 Márki Zoltán alkotmánybíró párhuzamos indokolása a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről szóló 15/2023. (VII. 24.) AB határozathoz.

37 Szívós Mária alkotmánybíró párhuzamos indokolása a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről szóló 15/2023. (VII. 24.) AB határozathoz.

38 Alappal vehető fel az is, hogy a hivatkozott szűkítő joggyakorlat a sértett és a sértetti jogok gyakorlatossága vonatkozásában mennyiben felel meg az Európai Parlament és a Tanács 2012.

A sértetti minőséget megalapozó közvetlen jog-, illetve jogos érdek sérelmet minden ügyben körültekintően kell vizsgálni, és arról számot kell adni.

A csődbűncselekmény tényállási elemei, különösen annak eredménye kétségtelenné teszik, hogy a hitelező a bűncselekmény sértettje lehet.³⁹

október 25-i, a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2012/29/EU irányelv követelményeinek. Lásd Kiss Anna: *A sértett szerepének változása az új büntetőeljárás törvényben*, Magyar Rendészet, 2017/5, 11–21.

³⁹ Az ettől eltérő, a sértett fogalmának tartalmát szűkítő bírói gyakorlat azt eredményezi, hogy az effektív sértett hitelezők e sértetti jogukat mégsem gyakorolhatják. Lásd még Molnár Gábor Miklós: *A passzív alany és a sértett – az ítélkezési gyakorlat ingadozásai*, MJSZ 2021, 3. különszám, 353–366.